

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

PROMOURE LA LECTURA CRÍTICA EN ANGLÈS A LA FORMACIÓ DE MESTRES D'EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA

- Espinet, Mariona

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Didàctica de la Matemàtica i de les Ciències Experimentals

Facultat de Ciències de l'Educació. Despatx G5-120. 08193 Bellaterra (Barcelona). Espanya

mariona.espinet@uab.cat

- Masats, Dolors

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura, i de les Ciències Socials

Facultat de Ciències de l'Educació. Despatx G5-107. 08193 Bellaterra (Barcelona). Espanya

dolors.masats@uab.cat

- Bonil, Josep

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Didàctica de la Matemàtica i de les Ciències Experimentals

Facultat de Ciències de l'Educació. Despatx G5-128. 08193 Bellaterra (Barcelona). Espanya

josep.bonil@uab.cat

- González, Neus

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura, i de les Ciències Socials

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

Facultat de Ciències de l'Educació. Despatx G5-137. 08193 Bellaterra (Barcelona). Espanya
neus.gonzalez@uab.cat

1. RESUM:

La comunicació presenta una experiència d'innovació docent als Graus d'Educació Infantil i Primària que promou l'ensenyament de la competència de lectura crítica de textos en llengua anglesa en diferents assignatures. Es presenten estratègies i materials docents que orienten el treball de lectura crítica de diferents tipologies de textos. Les conclusions dels casos recollits pel professorat participant indiquen que la competència de lectura crítica no es troba correlacionada amb el nivell de domini de la llengua anglesa ni dels llenguatges específics de les assignatures, però que un ensenyament intencionat i amb instruments afavoreix el seu desenvolupament.

2. ABSTRACT:

The paper presents a teaching innovation in higher education within Infant and Primary teacher education university degrees that promotes students' development of critical reading competence of english texts. Critical reading strategies and materials used by the university lecturers participating in the project will be presented. The conclusions of the innovation case studies indicate that the development of critical reading competence is not correlated with either the mastery of English or the specific subject matter language, and that an intentional and instrumental teaching promotes the development of critical awareness.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

3. **PARAULES CLAU:** AICLE, Formació del professorat, Lectura crítica ; **KEYWORDS:** CLIL, Teacher Education, Critical Reading
4. **ÀREA DE CONEIXEMENT:** Ciències Sociales i Jurídiques
5. **ÀMBIT TEMÀTIC DEL CONGRÉS:** Innovació i Ensenyament Superior
6. **MODALITAT DE PRESENTACIÓ:** Comunicació oral
7. **DESENVOLUPAMENT:**

a) Objectius

La innovació que es presenta està relacionada amb el desenvolupament de la capacitat de llegir críticament textos de diferents assignatures en anglès i es el resultat de treball previ finançat amb projectes MQD (Codó, Masats, Feixas, Espinet & Couso 2007; Feixas, Codó, Couso, Espinet, & Masats 2009; Espinet, Masats, Grau & Oliver 2009; Espinet & Ramos, 2009). La lectura crítica forma part d'un conjunt d'estratègies que s'emmarquen dins la competència transversal de comprensió de la comunicació crítica i està imminentment vinculada al concepte de *literacitat crítica*. És a dir, no és una simple lectura de les línies o una comprensió lectora entre línies sinó el que hi ha darrera de tot i va més enllà d'allò "simplement" escrit. Aquesta literacitat crítica apareix com a element clau dins el coneixement del món que té el subjecte en qüestió i li permet comunicar-se, opinar, criticar, acceptar o rebutjar ideologies que prèviament ha estat capaç d'identificar gràcies a aquesta competència crítica lectora. És necessari desenvolupar en els/les estudiants universitaris/-es la conscienciació i el posicionament crític davant diferents tipus de textos. La manca d'estratègies i coneixement per posicionar-se críticament davant d'un text pot

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

esdevenir una limitació en la seva formació. Per tal de garantir un major èxit en la lectura des d'una perspectiva crítica, cal disposar d'unes habilitats cognitivolingüístiques: dominar l'idioma, el contingut i tenir una pauta crítica ben integrada. Aquest procés és més complex quan la lectura i la reflexió dels textos es fa en una llengua estrangera. A continuació justificarem perquè és necessari que part de la formació de mestres es realitzi en una llengua estrangera, exposarem els principis claus de la literacitat crítica i concretarem els objectius del nostre treball.

L'enfocament AICLE

El multilingüisme es troba al centre de la constitució de la identitat europea i també de la catalana. L'aprenentatge de com a mínim tres llengües és considerat una de les competències bàsiques més importants que la ciutadania europea ha de desenvolupar bàsicament a través de la seva educació obligatòria. Per a què això sigui possible, cal trencar la visió monolingüística tradicional que defensa que cada llengua s'ha d'ensenyar de manera aïllada. A principis dels anys 70 comencen a sorgir a Europa propostes alternatives d'ordre divers que s'aglutinen sobre el nom d'enfocaments plurals, les quals defensen l'ensenyament integrat de totes les llengües del currículum, l'ús de metodologies que afavoreixin la intercomprensió de llengües d'una mateixa família, l'adquisició de llengües des d'una perspectiva que tingui en compte la diversitat i promogui la reflexió metalingüística i l'aprenentatge de la llengua a través de les diferents disciplines curriculars (Noguerol, 2008).

El Consell d'Europa i el Consell d'Educació l'any 2003 la Comissió Europea va instaurar el Pla d'Acció 2004-2006 on s'especificava la necessitat de promocionar els enfocaments plurals. De tots ells, potser el que ha pres més rellevància actualment és l'anomenat enfocament AICLE

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

(Aprentatge Integrat de Continguts i Llengua Estrangera), el qual es basa en la idea que per potenciar el desenvolupament de les competències lingüístiques en una llengua estrangera és necessari que l'aprenentatge es realitzi de manera contextualitzada al voltant dels continguts curriculars d'una assignatura no lingüística. Marsh (2002) defineix AICLE com a “qualsevol context educatiu que tingui el doble objectiu de fer servir una llengua diferent a la llengua materna dels estudiants com a mitjà per ensenyar i aprendre continguts no lingüístics”. Aquest enfocament dual substitueix la noció “d'ensenyament basat en continguts” (*Content-based instruction*), és a dir, un ensenyament d'una segona llengua mitjançant l'aprenentatge de continguts d'altres àrees curriculars o l'aprenentatge d'una disciplina no lingüística vehiculant-lo per mitjà d'una llengua estrangera. Cal destacar que aquest enfocament intenta pal·liar la paradoxa de Mohan (1986) quan descriu que tot i que la llengua és “un sistema que relaciona allò que es diu (el contingut) amb els mitjans que s'empren per dir-ho (l'expressió), a les classes de contingut es passa per alt el paper de la llengua com a mitjà d'aprenentatge i a les classes de llengua no es té en compte el contingut que es vol transmetre”. Així mateix, considerem que cada àrea de coneixement desenvolupa un llenguatge propi i promou unes pràctiques comunicatives específiques que contribueixen a la construcció de coneixement (Jorba et al. 1998). En conseqüència, aprendre en el context d'una assignatura no-lingüística suposarà aprendre a ser competent en el desenvolupament de competències cognitivo-lingüístiques pròpies de l'àrea de coneixement en la qual es treballa, tot utilitzant una llengua estrangera. Les dificultats tant teòriques com pràctiques d'aquest enfocament són importants (Feixas, 2005), però existeix una forta voluntat política tant a nivell local, nacional com europeu per a promoure'l (APAC, 2005; Caballero i Masats, 1999; Marsh et al. 2001). Tot i així, s'ha fet molt

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

poca recerca sobre les dificultats a l'hora de posar en pràctica aquest enfocament, així com sobre els impactes del seu ús en els diferent nivells educatius. (Eurydice, 2006).

A Catalunya, s'estan fent esforços per encoratjar professors d'escola primària i secundària per començar a implementar pràctiques AICLE. Paral·lelament, el Departament d'Universitats del Govern Català ha elaborat recomanacions per estendre l'ús d'una llengua estrangera com l'anglès com a mitjà d'ensenyament en les universitats catalanes. Tradicionalment, l'ensenyament a través de l'anglès en les universitats de tot Espanya estava limitada als programes de grau d'estudis en anglès, programes de formació per a mestres d'anglès i cursos en estudis d'econòmiques i empresarials (principalment postgraus). Aquestes noves directrius europees empenyen a les universitats a canviar les seves polítiques lingüístiques. On aquest canvi és més necessari, potser, és en les facultats d'educació atès que la formació dels futurs mestres també ha de tenir present aquesta realitat i ha d'entomar el repte de formar docents que tinguin un bon domini de la llengua en la qual impartiran docència. Alhora, però, els futurs docents han de ser capaços d'articular en aquesta llengua propostes didàctiques que els permetin ajudar als seus alumnes a adquirir coneixements propis d'altres disciplines. Així doncs, els programes de les assignatures en els programes de formació de mestres han d'establir objectius que incloguin els propis del contingut a ensenyar i també objectius relacionats amb l'aprenentatge de la nova llengua. El professorat universitari de diferents àrees es converteix així també en professor/-a de llengua i promou l'ensenyament integrat de tots dos aspectes en contextos educatius formals.

Literacitat crítica

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

Considerem que el desenvolupament de les competències cognitivolingüístiques dels/ de les estudiants els han de permetre actuar com a ciutadans/-es i com a professionals de l'educació en un món conflictiu i canviant on serà necessari posicionar-se. Ens situem així en un marc crític per al desenvolupament de les competències de lectura i escriptura. Això suposa acceptar que llegir implica establir una nova relació del/ de la lector/-a amb el text, més dialògica, per tal de qüestionar els valors, actituds i creences implícits en el mateix text (Cassany 2006, Stevens & Bean 2006;).

Adoptar un enfocament crític en la manera de llegir, implica construir diferents relacions entre l'autor, el lector i el text. Des d'aquesta perspectiva, els textos es poden situar socialment i històricament. Això significa que són artefactes culturals els quals poseeixen les seves pròpies finalitats i els seus propis contextos i que mai ni els/les autors/-es ni els/les lectors/-es són neutrals. Llegir críticament hauria d'implicar descobrir diferents significats dins un text i així esdevenir conscients de les pròpies posicions dels/de les autors/-es i dels/de les lectors/-es dins el món representat al text (Serafini, 2003). Per a desenvolupar coneixement des d'una perspectiva de lectura crítica, cal adoptar una posició en relació a la realitat del text, del/de la lector/-a del text, de l'activitat del text i del coneixement del text (Cassany, 2006) perquè:

- El discurs no reflecteix una realitat objectiva però sí un punt de vista particular i situat.
- Els/les lectors/-es crítics/-ques examinen les demandes de comprensió des de la seva pròpia perspectiva i reflecteixen i proposen alternatives.
- A l'hora de construir la comprensió crítica d'un text escrit, els/les lectors/-es crítics/-ques construeixen inferències pragmàtiques i estratègies no desenvolupades necessàriament durant la lectura.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

- El coneixement sempre és situat i lligat a un context. Els/les lectors/-es individuals construeixen la seva pròpia interpretació com a membres d'una cultura i d'una comunitat determinada.

En relació a les dimensions abans mencionades de comprensió i de lectura crítica, la lectura crítica no pot ser una activitat uniforme però sí una tasca diversa en la qual la interrelació entre el joc de contextos en el curs dels quals l'activitat de lectura és realitzada, el curs dels continguts i el gènere concret que es llegeix agafen un paper molt important.

Qualsevol text universitari és situat dins la perspectiva d'una assignatura, la qual, a la vegada, representa el món en un particular punt de vista, a través d'instruments específics i projectant valors compartits per la comunitat.

El tipus de competència en lectura crítica que volem ajudar als/a les nostres estudiants universitaris/-es a desenvolupar exigeix als/a les lectors/-es a prendre les següents accions, basades en part en Abdullah (1994):

- Reconèixer els diferents punts de vista introduïts per l'autor/-a.
- Identificar el biaix en l'ús de la informació.
- Reconèixer els propòsits i el posicionament de l'autor/-a.
- Avaluar la validesa dels arguments.
- Desenvolupar un posicionament personal.
- Identificar espais per a l'acció personal o professional.

La construcció del coneixement va lligada al desenvolupament de llenguatge en relació a un camp específic i en la conducció d'unes accions comunicatives basades en un camp específic. Això significa que en aules CLIL, l'aprenentatge és sobre l'adquisició de competències

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

cognitivo-lingüístiques (Jorba et al, 1998) lligades a un camp científic específic a través d'una llengua estrangera.

Objectius específics

Els objectius de la innovació són els següents: (a) Desenvolupar estratègies i materials docents per a millorar les competències de lectura crítica en anglès, en l'àmbit de la didàctica de les ciències socials i experimentals i didàctica de la llengua anglesa als Graus d'Educació Infantil i d'Educació Primària de la Universitat Autònoma de Barcelona. Això implica poder aportar orientacions per a treballar a les diferents assignatures un text en llengua anglesa tenint en compte tant la diversitat del domini de la llengua per part del professorat com de l'alumnat; (b) Millorar la coordinació del professorat en el desenvolupament d'estratègies docents de lectura i expressió escrita crítiques i augmentar la seva formació en relació a l'enfocament CLIL per a l'ensenyament de les assignatures en llengua anglesa en la titulació. La transversalitat en el tractament de les assignatures es fa necessària per tal de potenciar els efectes positius de l'enfocament CLIL; i (c) Incorporar actuacions de suport no presencials mitjançant l'ús de noves tecnologies (Campus Virtual de la UAB). Aquest entorn virtual facilitarà als estudiants i al professorat l'accés a vocabulari, textos, pàgines webb d'interès educatiu, i materials docents. L'indicador d'assoliment d'aquest objectiu serà l'ús del Campus Virtual entre el professorat implicat.

b) Descripció del treball

Perfil dels estudiants i del professorat participants en la innovació docent

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

Participen en aquesta innovació docent el professorat i l'alumnat de les assignatures de Didàctica del Coneixement del Medi Natural i Social, Llenguatges i Currículum, i Plurilingüisme i Projecte Lingüístic de Centre dels Graus d'Educació Infantil i/o d'Educació Primària que s'ofereixen a la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Tots els estudiants mostren un cert interès per les llengües i, en concret, per l'educació i formació de nens i nenes. En relació al domini de la llengua anglesa, els resultats de les diagnosi mostren una diversitat molt gran de nivells que van des del nivell A1 fins el nivell A2 segons els barems establerts pel Marc Europeu de Referència (2002). Pel que fa al perfil del professorat que participen en aquest projecte, alguns tenen un coneixement òptim de la llengua anglesa, equivalent a un Proficiency o un nivell 5 de l'Escola Oficial d'Idiomes havent cursat algun tipus d'estudi de tercer cicle o realitzat una estada intensiva en un país de parla anglesa. La resta de professorat té un nivell mitjà o baix del domini de la llengua anglesa tot i que mostren un interès per a millorar a partir de l'assistència a cursos de llengua anglesa organitzats per la mateixa universitat. El professorat i estudiants amb poc domini de la llengua anglesa expressen sovint sentiments d'inseguretat en l'ús de la llengua anglesa en totes les competències lingüístiques desenvolupades.

Metodologia i Activitats desenvolupades

La innovació s'ha dut a terme a partir d'una dinàmica de coordinació del professorat implicat a través de la realització de reunions de treball periòdiques on s'han desenvolupat les següents tasques: reflexionar sobre les bases de l'enfocament CLIL, reflexionar sobre els elements claus per al desenvolupament d'estratègies docents sota la perspectiva de Literacitat Crítica, desenvolupar i experimentar estratègies docents, compartir els resultats de l'experimentació i

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

avaluar-ne els aspectes comuns i diferenciadors en l'àmbit de cada assignatura, i elaborar articles de difusió de l'experiència d'innovació docent.

Les activitats de lectura crítica desenvolupades amb l'alumnat han partit d'una diversitat intencionada de textos com són: text acadèmic expositiu, conte políticament correcte, text institucional, article periodístic de temàtica ambiental, article de divulgació científica en format article i en pàgines web, article d'innovació professional, article d'investigació didàctica, i text literari humorístic. Cada professor va desenvolupar una estratègia didàctica per a treballar un tipus diferent de text amb l'alumnat i en va recollir els resultats. Aquesta experiència es narrada en format de cas per cada professor on reflexiona sobre els següents aspectes: (a) Tipus de text (referència, llengua, descripció,...), (b) Context (assignatura, justificació, relació amb d'altres assignatures,...), (c) Objectius de la lectura crítica, (d) Estratègies didàctiques (prèvies a la lectura, durant la lectura, i posteriors a la lectura) i (e) Reflexions i valoració de l'activitat (alguns resultats i conclusions). A continuació, presentem de manera detallada dos d'aquests casos:

Cas 1: Lectura crítica d'articles periodístics

Descripció:

La finalitat de l'activitat era que llegissin críticament, seguint unes pautes, dos textos periodístics multimodals (amb paraules i imatges o gràfiques). Un dels textos abordava una temàtica ambiental d'interès social com les conseqüències de l'augment del nivell del mar degut a l'escalfament global del planeta on es qüestionava l'ús del coneixement científic. Es va proporcionar als estudiants una còpia d'un article publicat en la versió anglesa del diari espanyol

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

El País de l'11 de juny de 2008, el qual es titulava “*Greenpeace prediction for rising water levels leads to 30 million Euros lawsuit*”.

L'altre text presentava una notícia d'actualitat relacionada amb l'augment del preu de la vivenda on s'utilitzaven les matemàtiques per recolzar les idees que es presentaven. Es va distribuir un article del diari El País del 28 de març de 2008 titulat: “*Los visados de vivienda se desploman en enero un 50%*”, on el text s'acompanyava d'una gràfica sobre la fluctuació dels visats de vivenda nova entre els anys 2004 i 2008 i que emfatitzava la gran davallada de visats entre el gener de 2007 i el gener de 2008.

En ambdós casos la finalitat de la lectura crítica per part de l'alumnat era per una banda adonar-se de la naturalesa multimodal del llenguatge periodístic, identificar les característiques i dificultats del llenguatge científic i matemàtic utilitzat, avaluar l'ús del coneixement científic i matemàtic per a aportar arguments que recolzen interessos individuals, i posicionar-se a nivell personal en front d'un conflicte social.

Les estratègies didàctiques utilitzades varen consistir en una activitat de lectura individual a classe seguida d'una activitat individual de resposta de preguntes pautades pel docent i reflexionades posteriorment en petit grup. La llengua de l'article periodístic de contingut matemàtic i de comunicació va ser el català, mentre que en el cas de l'article periodístic de contingut científic i ambiental l'anglès va ser la llengua de lectura, redacció i comunicació.

Els docents de les dues assignatures es varen plantejar comparar els resultats de la lectura crítica d'un article periodístic en anglès i d'un altre en castellà, per extrapolar algun indici que relacionés el grau de literacitat crítica amb l'ús de la llengua nadiua o estrangera. Les qüestions de recerca abordades en aquesta experiència tenien dos objectius. : (a) Quines eren les

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

característiques de la competència en lectura crítica dels estudiants en articles periodístics de problemes socials amb contingut científic i matemàtic?; (b) El nivell representatiu d'anglès dels estudiants influeix en la seva competència en lectura crítica?

A l'hora d'establir relacions qualitatives entre el nivell representatiu d'anglès dels/de les estudiants i el seu nivell de literacitat crítica, es va assignar a cada estudiant un dels tres nivells de representació d'anglès que van sorgir de les notes que havien obtingut en l'assignatura de llengua anglesa de la diplomatura. Similarment, el nivell de competència en lectura crítica dels/de les estudiants va ser també agrupat en tres categories. Unes taules creuades individuals per a cada qüestió varen ser elaborades, descrites i interpretades.

Instrument didàctic utilitzat:

(d1) Text periodístic de temàtica ambiental

- *Q1: Write your personal impressions after having read the article*
- *Q2: What is the main message of the whole text?*
- *Q3: How is scientific information used to support the message? What is your opinion?*
- *Q4: What do you think is the position of the autor of the article?*
- *Q5: What other scientific information would you need in order to understand the newspaper article better?*
- *Q6: What are the implications of this newspaper article in your life?*
- *Q7: What does it mean to you read a text critically?*
- *Q8: What do you do to read a text critically?*

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

(d2) Text periodístic on les matemàtiques recolzen el missatge difós

- *Q1- Escriu les teves impressions personals després d'haver llegit la notícia.*
- *Q2- Quin és el missatge principal de cada paràgraf? I el de tot el text?*
- *Q3- De quina manera el gràfic contribueix a explicar aquests missatges?*
- *Q4- Com usa el llenguatge matemàtic l'autor del text? Perquè creus que l'usa?*
- *Q5- Quin efecte s'espera que tingui l'ús del llenguatge matemàtic en el lector?*
- *Q6- Els visats de vivenda nova són un indicador representatiu de la crisi immobiliària?*
- *Q7- Quines repercussions pot tenir aquesta notícia en la teva vida?*
- *Q8- Quina informació et caldria tenir per entendre millor la notícia?*

Anàlisi:

(a)- Text periodístic de temàtica ambiental

L'anàlisi de les respostes dels estudiants ens va permetre constatar que la literacitat crítica és una competència que no està lligada ni al domini d'una llengua ni al domini d'un llenguatge concret, la qual tampoc no s'adquireix sense instrucció explícita. Aquesta constatació tenia, com a mínim, dues implicacions clares. D'una banda es feia palesa la urgència d'articular la formació inicial del professorat entorn a propostes didàctiques que ajudessin als futurs mestres a desenvolupar un pensament crític necessari no només per la seva educació com a ciutadans reflexius sinó també per a l'exercici de la seva professió, la qual els demana que formin ciutadans crítics. També, permetia corroborar la necessitat d'abordar la formació lingüística a partir de propostes globals que no fessin distincions entre llengües primeres, segones o

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

estrangeres i de propostes integradores que no la deslliguessin d'una part de la seva essència: ser el mitjà per articular el pensament i l'adquisició de coneixement en el marc de diferents àrees.

La lectura crítica pertany a un grup de competències transversals relacionades amb el desenvolupament de literacitat crítica. Els ciutadans viuen actualment en un món globalitzat que té una forta necessitat d'iniciar pràctiques crítiques per estar preparat per entendre el món que ens envolta, per prendre decisions, per a realitzar accions, desenvolupar compromisos i per acceptar/ rebutjar ideologies. Els/les estudiants universitaris semblen estar poc capacitats per iniciar-se en les pràctiques de la lectura crítica. Una de les causes d'aquesta situació és que molts/-es professors/-es d'universitat donen per fet que els/les seus/-ves estudiants són lectors crítics i per tant, no incorporen cap acció en el contingut del curs per ajudar-los a desenvolupar les habilitats de lectura en particular i les competències comunicatives en general. El nostre paper es dirigeix a contribuir a integrar l'educació de la llengua amb les pràctiques d'ensenyament i aprenentatge de les matèries amb continguts, dins la universitat. Un dels obstacles acadèmics que s'assenyalen quan es rebutja l'adopció d'aquest enfocament CLIL en les classes és el nivell baix en llengua estrangera de l'alumnat. Conèixer l'anglès, tot i així, esdevé un pre-requisit necessari per a construir coneixement a nivell universitari. Encara que no neguem que el domini de l'anglès hauria de beneficiar fortament l'aprenentatge dels estudiants, encara queda un ampli espai per aprendre quan el nivell d'anglès dels/de les estudiants queda lluny del que seria l'ideal.

Els resultats d'aquest estudi van proporcionar evidències que donaven suport a la idea de que la competència dels estudiants en la lectura crítica d'articles periodístics en qüestions ambientals no estava fortament correlacionada amb el seu nivell d'anglès. Tanmateix, les dades ensenyaven que

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

dins els grups amb un nivell mig i alt d'anglès semblaven ser millors llegint críticament que no els/ les del grup de nivell baix.

Creiem que aquesta tendència pot ser capgirada si els/les professors/-es universitaris/-es fan ús d'apropiades estratègies d'ensenyament, les qual inclouen la integració de la lectura crítica en les seves pràctiques, tant en les activitats individuals i col·lectives en les classes regulars.

Encara que els nostres resultats semblaven ser bastant prometedors i positius, també indicaven un buit. En altres paraules, queda molt treball per fer en relació a la implementació homogènia d'estratègies d'ensenyament per a desenvolupar destreses específiques en lectura. Pels/per les mestres universitaris/-es, per tenir èxit en ajudar als estudiants de mestre a adoptar un posicionament i un pensament crític mentre llegeixen un text, és necessària més recerca en la comprensió de quins gèneres textuais i quines tasques de lectura crítica són més apropiades per promoure el pensament crític a cada disciplina.

(b)- Text periodístic on les matemàtiques recolzen el missatge difós

Les conclusions que es van realitzar en aquesta experiència varen ser comparant els resultats que s'havien donat en l'anàlisi de l'article matemàtic amb les respostes que s'havien donat en les preguntes que demanaven els mateixos aspectes en l'article de ciències.

La tendència general va ser que es donés una riquesa més gran de respostes en les preguntes sobre l'article escrit en castellà, que no pas el que estava escrit en anglès. Això podria fer pensar que, com que l'article de matemàtiques estava escrit en una de les llengües maternes dels estudiants, l'entenien millor i així poden realitzar una resposta més extensa. Però si miràvem els valors de coincidència d'índexs entre l'article de matemàtiques i el de ciències en un mateix

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

individu, veiem que era poc significatiu, perquè només arribava a la meitat de la mostra en la majoria de qüestions.

Tot i així es detectaven variacions que caldria remarcar:

- En la pregunta d'identificació de funcions de la informació científica/ matemàtica, s'observa la tendència de trobar més individus amb un nivell mig d'identificació de les funcions de la informació en l'article de matemàtiques que no pas en el de ciències.
- En la pregunta sobre les repercussions, era en l'article de ciències on es detectaven majoritàriament els individus amb un índex més elevat de repercussió de la notícia. Això podia ser degut a que la temàtica de cada article, afectava de forma diferent als/ a les estudiants.
- L'última pregunta sobre la necessitat d'afegir més informació per entendre millor l'article, era la que presentava uns valors més similars entre l'article de ciències i el de matemàtiques.

En una posterior anàlisi, es van correlacionar els resultats obtinguts en els articles de matemàtiques i de ciències amb el nivell d'anglès dels estudiants, i es va observar que la tendència a obtenir una menor riquesa de respostes en les preguntes de l'article de ciències no era degut a que no es comprengué el text pel fet d'haver estat escrit en un altre idioma, ja que estudiants amb un nivell alt d'anglès, obtenien valors baixos dels índexs dels diferents ítems analitzats. I a l'inrevés, estudiants amb un nivell d'anglès baix, obtenien resultats més alts en els índexs analitzats en els articles de matemàtiques i de ciències. S'haurien de buscar d'altres factors que podrien afectar al fet que les respostes en l'article matemàtic fossin més

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

riques que en les de l'article científic (formació dels estudiants, nivell de coneixements previs,...).

Cas 2: Lectura crítica d'un article de divulgació científica

Descripció

La lectura que es va proposar va ser: “¿Desciende el hombre del mono?”. Corresponent al diari El País, del 23 de febrer de 2008. L'autor d'aquest article era Manuel Soler, catedràtic de Biologia Animal de la Universitat de Granada i president de la Societat Espanyola de Biologia Evolutiva. Els Objectius de la lectura crítica varen ser els següents:

- Llegir, comprendre i avaluar críticament textos que presenten informació relacionada amb la ciència
- Apreciar la importància del context social en l'activitat científica
- Reconèixer la importància de les evidències per recolzar una teoria científica com la teoria de l'evolució
- Identificar alguns arguments que recolzen el coneixement pseudocientífic com el creacionisme

Prèviament a la lectura de la notícia de diari, els estudiants van realitzar activitats per adonar-se de les seves idees prèvies sobre la naturalesa de la ciència. Una de les activitats va consistir en comparar l'art i la ciència a través d'una associació lliure de paraules que es varen mostrar en un pòster col·lectiu. Es va fer servir l'anglès per escriure les paraules a compartir amb tota la classe.

Posteriorment es va proposar la lectura d'una tira còmica de Mafalda en anglès que introduïa a partir d'un diàleg dels personatges, diferents visions sobre el paper del mètode científic en

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

L'activitat científica. Els estudiants varen identificar els posicionaments que es mostraven, els varen analitzar, i s'hi varen identificar. El producte final va ser un escrit en llengua anglesa de tot el grup donant resposta a les preguntes.

L'activitat que es va analitzar corresponia a una activitat d'introducció de continguts on es posava de manifest el paper de les evidències per recolzar les teories científiques i la importància del context social en l'activitat científica. A partir de la lectura de la notícia els estudiants construïen arguments per diferenciar la ciència de la pseudociència.

Aprofitant l'any Darwin, és a dir la celebració del bicentenari del naixement de Charles Darwin, es va lliurar als estudiants la notícia de diari juntament amb unes orientacions sobre la dinàmica de l'activitat. Es va fer una presentació del context social que havia generat aquesta notícia per part de l'autor i de la controvèrsia plantejada en llengua anglesa. Posteriorment els estudiants van realitzar una lectura individual del text escrit en castellà que els permetés passar a la segona fase de l'activitat. En petits grups de treball els estudiants van elaborar les idees que els permetrien respondre les preguntes que els plantejava l'activitat tot utilitzant l'anglès com a llengua per escriure. A partir d'aquesta activitat els estudiants podien continuar aprofundint en les diferències entre la ciència i la pseudociència.

Instrument didàctic utilitzat:

WHAT IS SCIENCE? SCIENCE VERSUS PSEUDOSCIENCE:

CRITICAL READING OF NEWS ABOUT SCIENCE

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

Science is disseminated through a variety of information and communication media. Children and adults are exposed to scientific information that needs to be read, understood and evaluated. Being able to critically read media science is a very important competence for today's citizens. The aim of this activity is to reflect critically on the difference between what is considered to be science and what is not, that is pseudoscience through the reading of a very recent science article appeared in newspapers. You are suggested to read the newspaper article individually and answer the following questions:

- *Read individually the newspaper article “¿Desciende el hombre del mono?”. EL PAIS, 23 Febrero 2008.*
- *What is the central issue that is being discussed in the newspaper article?*
- *What positions about science can you identify in the newspaper article?*
- *What arguments support the positions in the newspaper article?*
- *What conclusions would you draw which are useful for you as a citizen?*
- *If you need to get more information on the positions showed in this article you might want to search into Internet on the theory of evolution and creatioinsim. We suggest you search for web pages of science teachers associations such as NSTA (National Science Teachers Association) or ASE (Association of Science Education)*

Anàlisi:

La lectura seleccionada es va considerar un bon text per treballar el paper de les evidències per al recolzament de teories científiques en el seu context social. Així es demostrava en la bona resposta dels estudiants en caracteritzar les línies bàsiques de l'argumentació relacionada amb la controvèrsia al voltant de la teoria de l'evolució de Darwin.

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

Les dificultats que van aparèixer es van centrar per una banda en la identificació de la idea principal de l'article. Aquesta pregunta possiblement necessitava d'una capacitat de síntesi important per part de l'estudiant per la qual cosa es va suggerir de posar-la al final quan ja s'hagués treballat tot el text de manera més aprofundida. En aquest moment l'estudiant possiblement tindria una idea més global i a la vegada detallada de l'article que li permetria en poques paraules copsar el missatge central.

L'altra dificultat importat apareixia quan es demanava que els estudiants expressessin l'impacte personal de la lectura de l'article i la seva implicació com a ciutadans. Els posicionaments trobats van ser preocupants i indicaven la necessitat de treballar a l'aula amb major profunditat i intensitat l'argumentació científica en contextos socials conflictius.

c) Conclusions

S'han detectat millores en la competència en lectura crítica en l'alumnat que ha participat a les assignatures que formaven part d'aquest projecte. Tanmateix, l'assoliment de la competència en lectura crítica d'una forma plena, necessita d'un treball constant i regular, i s'espera que s'assoleixi a llarg termini gràcies a la coordinació del professorat de cursos i assignatures diferents al llarg de tota la titulació. Es destaquen els següents resultats: (a) la competència de lectura crítica no es troba correlacionada fortament ni amb el domini de la llengua anglesa, ni d'un llenguatge en concret; (b) l'alumnat mostra serioses dificultats per posicionar-se críticament a través de la lectura de textos. Les activitats prèvies a la lectura poden afavorir el desenvolupament d'una consciència crítica, un distanciament dels textos i una maduresa més gran de les valoracions; (c) llegir críticament en una altra llengua es una competència que cal ser

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

ensenyada a la universitat i les estratègies didàctiques generades en aquest projecte han mostrat un potencial per facilitar el seu aprenentatge.

L'experiència ha estat positiva, no només pels espais de debat que s'han generat sinó per l'elaboració de pautes per clarificar i reflexionar sobre els temes proposats. El fet de disposar d'unes pautes, ajudava als/ a les estudiants en la seva tasca. A més, per fer una bona discussió crítica calia planificar-la molt bé abans, seleccionant bé els textos, encara que normalment faltés temps per poder-ho fer. L'ideal hauria estat que a cada assignatura es treballés un tema a fons.

Altres aspectes destacats:

- Treballar en contextos CLIL ha donat recolzament i visibilitat pel fet de poder publicar. Ha permès conèixer altres universitats que hi estan investigant o treballant i això podria obrir les portes a entrar en un projecte europeu en aquest àmbit.
- Veure i viure experiències fetes des d'altres assignatures ha servit per parlar després de CLIL a l'aula, des d'una altra vessant.
- El que s'ha treballat en la docència, ha incidit en la investigació. Per exemple, s'ha passat de veure cada camp per separat a observar la interacció entre camps, en el cas de la investigació d'una de les becàries, tot després d'observar la docència de les professores del projecte.

Aquesta comunicació ha rebut el suport financer del projecte de Millora de la Qualitat Docent (2010MQD-132) *Desenvolupament de material didàctic en anglès per a la integració de les*

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

competències lingüístiques i científiques en assignatures dels Graus d'Educació Infantil i Primària, de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR)

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Abdullah, K. B. (1994). *The critical reading and thinking abilities of Malay secondary pupils in Singapore* London: Unpublished PhD thesis of the University of London.

APAC (ed.) (2005). *CLIL in Catalonia: from theory to practice*. APAC monograph 6. Barcelona: APAC Publications.

Caballero, B.; Masats, D. (1999). "Les llengües estrangeres com a vehicle d'aprenentatges escolars". *Perspectiva Escolar*, 232: 19-25.

Cassany, D. (2006). *Rere les línies*. Barcelona: Empúries.

Codó, E.; Masats, D.; Feixas, M.; Espinet, M. i Couso, D. (2007). Analysing the Level of Complexity of University Students' Written Responses: A Comparison between First and Foreign Language Productions. In C. Rust, (2007) (Ed.): *Improving Student Learning Through Teaching*. Oxford: Oxford Brookes University. pp. 158-170.

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

Espinet, M., Masats, D., Grau, P i Oliver, S. (2009). Enhancing university students' critical skills through CLIL methodology: The relationship between English and critical reading competences. A L. Gómez Chova, D. Martí Belenguer & I. Candel Torres (eds.). *Proceedings of EDULEARN09 Conference* (p. 4496-4507).

Espinet, M. i Ramos, L. (2009). *Multilingual science education contexts: Opportunities for pre-service science teacher learning*. European Science Education Research Association. ESERA conference 2009. Istanbul, Turkey

Eurydice (2006). *Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe. Brussels: Eurodyce European Unit*. [Consulta: maig de 2009]. Disponible a:
http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurodyce/pdf/0_integral/071EN.pdf

Feixas, M. (2005). *La decisió d'impartir una assignatura troncal en anglès: right or wrong?* II Jornada d'Innovació Docent. IDES. UAB.

Feixas, M., Codó, E., Couso, D., Espinet, M. i Masats, D. (2009). Enseñar en inglés en la universidad: Reflexiones del alumnado y el profesorado entorno a las experiencias AICLE. A R. Roig Vila (Dir.), J. Blasco, M. A. Cano, R. Gilar, A. Lledó & C. Mañas (Eds.), *Investigar desde un contexto educativo*. Alcoy: Editorial Marfil / Universitat d'Alacant. (p. 137-153).

Jorba, J. et al. (eds.) (1998). *Parlar i escriure per aprendre. Ús de la llengua en situació d'ensenyament-aprenentatge des de les àrees curriculars*. Barcelona: ICE-UAB.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSIDAD: UNA INSTITUCIÓN DE LA SOCIEDAD

Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar (2002).
Disponible a:

<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnextoid=7b76bd051ca62110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=7b76bd051ca62110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>

Marsh, D. (2002) (ed.). *Content and Language Integrated Learning: The European Dimension - Actions, Trends and Foresight Potential*. Jyväskylä: UniCOM. Jorba et al. 1998).

Marsh, D. et al. (2001). *Profiling European CLIL Classrooms*. Language Opens Doors. Finland: University of Jyväskylä.

Mohan, B.A. (1986). *Language and content*. Reading, MA. Addison-Wesley.

Noguerol, A (2008). El tratamiento integrado de las lenguas en el marco europeo, en *Textos de Didáctica de la Lengua y de la Literatura*, número 47: 10-19.

F. Serafini (2003). Informing our practice: Modernist, transactional, and critical perspectives on children's literature and reading instruction. *Reading Online*, 6 (6). 2003. [Consulta: Abril 2009].

Disponible a: <http://www.readingonline.org/articles/serafini/>

Stevens, L.P. & Bean, T.W. (2006). *Critical literacy: Context, research & practice in K-12 classrooms*. New York: Sage.

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

